

Vasutasok, gyári és ipari alkalmazottak és munkások hetilapja.

MEGJELENIK VASÁRNAPONKINT.

Előfizetési díj:
Helyben és vidéken postaküldéssel . . . 12 frt.
Az előfizető az előfizetés első évében balesetre, a további években pedig úgy ő, mint felesége halál-
esetre és ugyancsak az előfizető betegség esetére
biztosítva van.

Felelős szerkesztő:
benedekfalvi dr. LUBY GYULA,
köz- és váltó-ügyvéd,
a m. kir. államvasutak titkára.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST,
VIII. ker., Köztemető-út 3. sz.

A „Kitartás” programja.

Az az óriási érdeklődés, amely a „Kitartás” rövid fennállása óta mutatkozik az érdekelt körökben, késztet bennünket arra, hogy programunkat, kitűzött elveinket és céljainkat hétről-hétre közzé tegyük s fenn hirdessük mindazoknak, akiknek egy önzetlen, egyedül a kis emberek érdekeit szolgáló intézményre van szükségük.

Százával érkeznek hozzánk a munkától kérésült kezek üdvözlő és bátorító sorai, valamint a kérdezősködések a „Kitartás” célja és programja felől.

Alább közöljük mindazokat a pontokat, amelyek magukban foglalják a „Kitartás” elveit, és nyíltan, világosan feltárják mindenki előtt egy önzetlen, szolid és reális alapokon álló intézmény szervezetét.

A „Kitartás” tulajdonképeni célja egy nagy, hatalmas szövetkezet létrehozása.

Mit nyújt állandóan a „Kitartás”?

Az első évben

kap minden tag s illetve örököse általunk a Nemzeti baleset és munkásbiztosító részvénytársaságtól:

2000 koronát, ha baleset következtében meghal vagy teljesen munkaképtelenné válik.

2000 korona erejéig kap őt baleset folytán ért részleges munkaképtelenségért is kártérítést. Tehát kártérítést kap minden apró balesetért. Ha kezét elveszti, 1200 koronát, ugyanennyit, ha szemét elveszti stb. stb.

A második évben fizet a szövetkezet:

- 1) ha a tag **bármilyen halállal** elhal, az örökösnek 500 koronát,
- 2) ha a tag felesége **bármilyen halállal** elhal, a tagnak 300 koronát,
- 3) ha a tag 4 héten túl beteg, a tagnak hetenkint 10 korona betegsegélyt.

A harmadik évben fizet a szövetkezet:

- 1) ha a tag **bármilyen halállal** elhal, az örökösnek 1000 koronát,
- 2) ha a tag felesége elhal **bármilyen halállal**, a tagnak 300 koronát,
- 3) ha a tag 4 héten túl beteg, a tagnak hetenkint 10 korona betegsegélyt.

A negyedik évben fizet a szövetkezet:

- 1) ha a tag **bármilyen halállal** elhal, az örökösnek 2000 koronát,
- 2) ha a tag felesége **bármilyen halállal** elhal, a tagnak 500 koronát,
- 3) ha a tag 4 héten túl beteg, a tagnak hetenkint 10 korona betegsegélyt.

Ezekon kívül adja a szövetkezet az előismertetett módon a munkaképtelenségi esetekre vonatkozó segélyt.

Mit fizet minden egyes tag?

Minden egyes tag fizet évente 12 forintot, vagyis egy forintot havonta.

A tagnak a szövetkezeti igényei az első részlet beérkezésétől kezdve számíthatók.

Ezenkívül fizet minden egyes tag a szövet-

A „Kitartás” új helyiségei: VIII. ker., Köztemető-út 3. szám (a Baross-szobor terén) vannak.

kezeti tagok közt előfordult halálozási esetekben szükség szerint 1—10 krajczárt.

10,000 tagra — kik 24—50 év közötti koruak — eső halálozási arányt a legszigorúbb statisztika átlag évente 85-ben állapítja meg, tehát ezen a címen minden egyes tag a legrosszabb esetben 8 forint 50 krt fizet. Minél nagyobb lesz a tagok száma, annál kisebb és kisebb lesz ezen hozzájárulás összege. Tehát együtt fizet a tag legfeljebb 20 forint 50 krajczárt a második évtől kezdve, mikor már *bármilyen halál* esetére kap segélyt és 12 forintot az első évre, a mikor csak baleseti segélyt kap.

Ez az illeték a nyújtott előnyökhöz képest elenyésző, annál is inkább, mert a befizetett összegből évente 10 koronát a tagnak teszünk félre szövetkezeti részjegyre, mely az ő tulajdonát képezi.

A „Kitartás“ négy évig minden egyes évben 10—10 koronát tesz félre, úgy hogy négy év múlva, ha csak 10 ezer tagja is van, már 400,000 korona alaptőkét, tehát majdnem egy fél millió koronát tett félre. Ennek a nagy és folyton nagyobb összegnek kamatait *a munkaképtelenné vált tagok segélyezésére fordítjuk*, úgy hogy már a második évben is több munkaképtelen vagy más okból segélyre szoruló tagot segélyezhetünk, de a negyedik esztendőől kezdve legkevesebb 20—25 tagnak adhat a „Kitartás“ mint kölcsönösen biztosító szövetkezet évente 1000—1000 korona segélyt.

Ha valaki indokolt esetben (pld. állás vagy

munka nélkül van) a díjfizetéseket egy éven belül nem teljesítheti, ám ezt igazolva, tagsági jogainak fentartását kéri, ha az elmaradt részleteket utánpótolja, régi jogaiba lép vissza. Természetes azonban, hogy arra az időre, míg díjfizetéseket nem teljesít, jogai szünetelnek.

Hogyan történik a belépés?

A belépés a 12 forintos évi díj első egy forintos részletének beküldése által történik. Nagy súlyt kell helyezni ennek az első részletnek a minél gyorsabb beküldésére. A balesetbiztosítás az első részlet beérkezése után 48 órával veszi kezdetét, míg a *bármilyen halál* esetére megállapított igény ugyancsak az első részlet beérkeztétől számított egy naptári év elmultával kezdődik.

Nagyon sokat mulaszt tehát, ki az első részlet beküldésével késedelmeskedik.

Az első részlet beküldése postautalványon történik, melyre a tag, ki gyűjtő-íveinket alá nem írta, pontos címét, foglalkozását, korát és nős vagy nőtlen állapotát kell hogy kitüntesse. A további egy forintos részletek beküldése céljából „Befizetési lapokat“ küldünk a tagoknak, melyekkel a pénz föladása ingyen eszközölhető.

Hány éves korig léphet be valaki tagnak?

Június 15-ikéig 50 éves korig belépők teljes összegében kapják a kitüntetett biztosítási összegeket, június 15-ike után csak 45 éves korig belépők részesülnek a teljes biztosításban.

Gyári lányok.

I.

*Hét óra. Sípolnak a gyárak,
Élénkül az utcza.
Asszonyok itt-ott kapuba állnak
Várva urukra.*

*És jönnek a lányok, víg kaczagással,
Tarka ruhában.
Itt-ott egy-egy lány szőgrezedával
Barna hajában.*

*Itt is, amott is nyílik az ablak
S arra vetődnek
Ifjú legények, úgy mulatoznak
És enyelegnek.*

*S míg beleolvad az este az éjbe
Egy-két fiatal pár
Belemerülve lassu beszédbe
Az ablak alatt jár*

*S hogy csókot ezernyi csókra cserélnek
Más senki se látja,
Csak én meg a csöndes májusi éjnek
Csill-gmíriádja . . . .*

II.

*Leányok, szőke, barna lányok,
Ide figyeljete!
Megéneklém, mit eldugátok:
A barna kenyeret!*

*Elő, elő a nagy zsebekből,
Vegyétek őt elő.
Beszámol ő erényetekről,
Beszámol híven ő!*

*Aldott a kis karaj kenyérke,
A mit levág anyánk,
Kinek nem elég egy ebédre?
Szégyent se hoz reánk!*

*Szegény leánynak, szép leánynak
Nagy kincs a kenyerere.
Derék leány az mind, a hálynak
Kenyér az ékszere . . .!*

III.

*Egy kis leányt kapott el a kerék,
A haja szőke volt, a szeme kék.*

50, illetve 45 éven túl 60 éves korig belépők csak a biztosított összeg felét kapják. 60 éven túl csak a baleset ellen lehet biztosítani s épen ezért az, ki 60 éven túl lép be, csak 7 forintot fizet egy egész évre s más fizetéseket nem teljesít.

Ki lehet a „Kitartás“-nak tagja?

Bárki, akár férfi, akár nő és pedig foglalkozására való tekintet nélkül. Nyugdíjazott egyén is lehet tag. Tehát mindenki beléphet a „Kitartás“ tagjai közé. A nők belépés esetén ugyanazokat a kedvezményeket kapják, a mit a férfiak.

Felkérjük tagjainkat, hogy a nagy számban érdeklődőket fölvilágosítsák, hogy a „Kitartás“-nak privát ember is lehet tagja.

Mi az alapja a „Kitartás“-nak?

A tagok által történt befizetések. Magától értetődőleg, minthogy mi azokat a vállalatokat és illetve intézményeket, melyeknek tagjaink alkalmazottai, felmentjük minden az általunk elvállalt kockázatokért való felelősség alól, mindazokat a részesedésre is fel fogjuk hívni. Így fordulunk az államhoz is, melynek egyesüléseink által szinte könnyítünk föladatán. Ám ezek csak a szövetkezeti terhek csökkentésére s illetve a szövetkezet által nyújtott előnyök fokozására fognak szolgálni, de magát a kitüntetett biztosítást a szövetkezeti tagok felsorolt részesedése már magában fedezi.

Eddig már 2000-nél többen csatlakoztak hozzánk. A ki jövőbe látó, a ki családját és

hozzátartozóit szereti, a ki nem könnyelmű, nem fog késni belépni s ez által szövetkezetünk minél gyorsabb megalakulását elősegítve, saját és hozzátartozóinak jövőjét is megalapítani.

Ki a feltételeket figyelmesen átolvasta, átértette, belátja, hogy egy hónapi, de sőt egy napi késés is milyen beláthatatlan következményeket rejt magában.

Ime ezekben számoltunk be tervünkről, céljainkról és álláspontunkról.

Mindenki által könnyen áttekinthető, világos képét adtuk egy emberbaráti erős szövetkezetnek, a melynek egyedüli célja tagjainak gyakorlítása, segítése.

Nem hirdetünk nagy hangon be nem váltható célokat, hanem adatokkal, számokkal és tényekkel mutatjuk ki számításaink helyességét.

A ki jövőjéről akar gondoskodni, a ki számol azzal, hogy bármely pillanatban szerencsétlenség érheti, a ki gondolkozik arról, hogy a halál bármely pillanatban elszólíthatja szerettei köréből s a ki nem akarja, hogy családja támasz nélkül nyomorban maradjon, az nem fog késni szövetkezetünkbe belépni s ez által szövetkezetünk minél gyorsabb megalakulását elősegíteni.

A ki a feltételeket figyelemmel átolvasta, belátja, hogy egyetlen hónapi, sőt egy napi késés is milyen beláthatatlan következményeket rejt magában.

Felkérjük tehát mindazokat, a kiknek programmunk bármely pontja iránt kételyeik

*Hogy ott feküdt a csendes kis halott,
Egy ifju munkás oda ballagott*

*S hajából, a míg szittogott vele,
Egy ragyogó kis fürtöt vága le.*

*Oda gyűlnek a lányok s hallgatag
Könyezve nézik s felsóhajtanak:*

*Szép álmaidhoz rövid volt az út,
Te kapsz már édes myrtuszt, koszorút!*

Szentessy Gyula.

A husvétii báránka. *)

A vizsgáló bizottság tagjai komoran hallgatják a fővádlott előadását. Maga a balesetvizsgáló is, a ki pedig már szokva van az ilyenekhez, anynyira el van merülve gondolataiba, hogy csak nagysokára intéz egy-egy újabb kérdést a vádlotthoz, a ki ott áll, a kihallgatási helyiségül szolgáló váróterem közepén.

*) Temesváry Alajos m. kir. államvasuti ellenőr „Vasuti élet“ című most megjelent könyvéből mutatványkép közöljük e szép kis apróságot. A mű megrendelhető szerzőnél: miskolczi üzletvezetőségénél, egy forinton.

Pedig a természet oly szép, oly isteni odakint. Az állomást környező mezők, rétek; a kissé távolabb kezdődő dombok erdős oldalai: mind, mind az ébredő tavasz örömét, gyönyörűségét hirdetik. A nyitott ablakokon beáramló illatos levegő, mint egy zsolozsma hangját hordja be egy pacsirtának ég felé törő dalját. Az ember keblét minden újabb lélekzetvételnél az a kimondhatatlanul magasztos, nemesen kéjes érzés járja át, a melyet semmi más gyönyörrel összehasonlíthatni nem lehet.

És ezek az emberek mégis komorak. Kedélyük egy nyomasztó érzés hatása alól nem bír szabadulni. Miért? Miről folyik közöttük a szó?

A mozdonyvezető, ott a szoba közepén állva, csendesesen folytatja előadását:

— A tehervonat eléggé nagy megterhelésű és meglehetősen hosszú is volt. Már teljes sebességgel haladtunk, a mikor a körtei híd előtti mély bevágáshoz jutottunk. A bevágás elérésekor megadtam a szokásos gőz-sípjelt, azután folyton előre vigyáztam, hogy a mint a kanyarodásból kiérünk, a hidat azonnal végigpillanthassam.

A napbarnított, viharedzett arcú, erőteljes férfi itt megállt egy kissé a beszédjében. Az arc vonaglásán látszott, hogy más is akar beszélni belőle, nemcsak az, a mit ajkai mondanak.

— Végre előttünk volt a híd, Hogy korlátok nincsenek rajta, hát rögtön a szemembe ötlött

vagy aggodalmaik volnának, forduljanak egész bizalommal egy levelező-lapon a „*Kitartás*“ vezetőségéhez (*Köztemető-út 3.*), a honnan a legnagyobb készséggel küldjük meg azonnal minden irányban a kívánt felvilágosítást.

A „*Kitartás*“ vezetősege.

Az olasz szociális törvényhozás.

Olaszországban, a hol a szociális kérdésekkel a parlament nemcsak szükségszerűleg foglalkozik, mint nálunk, hanem az egyes kamarák tényleg gyakran foglalkoznak a szociális ügyekkel, igen sok, jelentékeny törvényt hoztak már a munkások érdekében.

Leggyakrabban foglalkoztatta az olasz törvényhozó testületet a *munkásbalesetek* kérdése. Ez volt az a tétel, a mely a szociális tárgyak országos tárgyalásait bevezette.

A javaslat szerint a balesetbiztosítás költségeit kizárólag a vállalkozóknak kell viselniök, még pedig halál esetén az évi bér ötszöröséig, munkaképtelenség esetén pedig legalább 3000 lira erejéig. Joguk van azonban a biztosítási intézetet tetszésük szerint választani meg.

1883-ban külön törvény alkotta meg a *balesetbiztosító nemzeti pénztárt*, a melyet az állam ugyan nem szubvenzionál, csak kezelési költségeit viseli, de adómentességet ad számára.

A pénztár több pénzüntézet hozzájárulásával másfél millió lira alaptőkével rendelkezik.

A biztosítás egészen önkéntes s a pénztár a balesetet szenvedőknek nem évjáradékot ad, hanem meghatározott végkielégítést, melynek maximuma 10.000 lira.

Testületileg belépő munkások és munkaadók ezt a pénztárt mint viszontbiztosító intézetet használják, de egyes munkások is biztosíthatják magukat.

Nagy előnye a nemzeti pénztárnak, hogy jogosítva van kezelésében a postatakarékpénztárt díjmentesen igénybe venni.

Egy másik baleset-biztosítással szoros kapcsolatban levő törvényjavaslat a *nemzeti nyugdíjalap* létesítését célozza, a munkások számára. E törvényjavaslat tárgyában legutóbb, 1897-ben, *Guicciardini* miniszter adott be új javaslatot, mely szerint a nyugdíjalap kezdetét a szövetségi bankok és postatakarékpénztárak feleslegei alkotnák, mely alap 16 millió lirára emeltetnék, úgy, hogy az alap felállítása után 5 év múlva már megkezdhetné működését, addig pedig legfeljebb 12 lírát fizetne minden biztosítottnak.

A tulajdonképeni munkásvédelemre vonatkozó legrégebb olasz törvény az, a melyet még 1859-ben *Piemontban* hoztak a bányamunkások érdekében, mely törvény azonban rendeletileg Olaszország többi részeire is kiterjesztetett. A törvény a bányamunkásokat a közmunkák miniszterének vezetése alatt álló felügyelők ellenőrzésének veti alá.

Ez a törvény különös gondot fordít a balesetek meggátolására és a munkások egészségének megóvására.

Összeköttetésben áll ezzel a gyermekvédelemről szóló 1886-iki törvény, a mely meghatározza, hogy 9 évesnél fiatalabb gyermekeket foglalkoztatni egyáltalán nem szabad s ezen túl, 15 éves korukig, csak orvosi bizonyítvány alapján. A 12—15 éves gyermekek munkája nem tarthat tovább 6 óránál, egészségükre veszélyes munkában nem vehetnek részt s éjjel, vagy föld alatt, nem szabad őket foglalkoztatni.

valami kis piros tárgy a híd közepe táján . . . Annak a gyermeknek rikító színű szoknyácskája volt. Ott babrált szegény a fahíd padló között . . . A gőz-síphoz kaptam, s annak éles süvítésébe, mintha a magam lelke is belevágott volna rémkiáltásával — A gyermek a sípolás hallatára felemelkedett guggoló helyzetéből, egy kis ideig a vonat felé nézett, azután tapsikoló kezekkel jött szembe velünk . . .

A vádlott hosszabb ideig törülgette verejtékes homlokát.

— A távolság már rövid, alig kétszáz méter. Sikerül ily nehéz vonatot odáig megállítanom? A híd oly keskeny, hogy a gyermek esetleges kitérésére gondolni sem lehet. Azon is tanakodtam, hogy a menetsebesség csökkenése után a mozdonyról leugrom, erőfeszítéssel előre futok, s a gyermeket, ha lehet, kirántom a vágányból.

. . . Ámde legfeljebb le, a folyóba ugorhatam volna . . . nincs mentség, a gyermek el van veszve. Már a füttyülés közben ellengőzt kezdtem alkalmazni; tehát nyomban a kicsike megpillantása után. Az ellengőz ereje alatt visszatorpanó mozdonynak az utána rohanó kocsik oly nagy nyomással torlódtak neki, hogy alattunk a fahíd minden eresztékében recsegett, ropogott . . . Nem vettem le szememeit a gyermekről. Ökölnyi jószágocska volt. A vészfüttyök, mintha örömeire

lettek volna. Úgy tipegett, tapsoló kezekkel, nevető arczczal mind közelebb és közelebb . . .

— Kiszámítottam, hogy még vagy negyvenötven lépés után képesek leszünk megállani. De ekkor a gyermek már a vonat alatt lesz . . .

A kemény vonások torzultak. A szürke szakállon nagy, kövér könyecseppek peregtek alá. A vizsgáló bizottság tagjai megilletődve hallgattak. Ismerték emberöket jól. Tudták, hogy ezek nagyon igaz könyvek.

— Tekintetes uraim — folytatá a mozdonyvezető tovább — magam is családapa vagyok. Számos gyermekkel áldott meg az Isten. Szép, jó gyermekekkel. De ha nekem akkor módomban állott volna, hogy mozdonyomat velünk együtt a levegőbe röpítssem, vagy az egész vonatot ott nyomban elpusztítsam: ennek a piczi ártatlan teremtésnek a megmentéseért ezt, ezekben a rettenetes pillanatokban, habozás nélkül megtettem volna. Hiába. Nem csinálhattam többé semmit . . .

— Ehhez a tehetetlen kínhoz járult még az is, hogy a körtei pályafelügyelő, a ki a mozdonyon tartózkodott és hazafelé igyekezett, egyszerűen, mint egy őrült kezdett ordítani és a mozdonykonyhán, meg szerkocsin ide s tova ugrálni. Egy ízben annyira kihajolt a lépcsőnél, hogy ha meg nem kapom, hát a folyóba zuhan. Majd meg letérdelt előttem, átfogta karjaival a lábamat és

A szociális törvényhozás keretébe tartoznak azok az intézkedések is, a melyek a *szövetkezetek* ügyét szabályozzák, a melyek rendkívül sok előnyben részesülnek az államtól.

Így, a szövetkezetek nem tartoznak fogyasztási adót fizetni s alapításuktól kezdve öt évig illetékmentesek, ha tőkéjük nem haladja meg a 30.000 lírát.

Külön törvény intézkedik a *segélyző egyesületekről* is, a mennyiben azok munkásokra vonatkoznak. Az 1886-ban kiadott törvény igen liberális e tekintetben; az egyesületeknek szabad kezét enged, csak az esetleges visszaéléseket torolja meg.

Határozottan szociális jellegű továbbá az 1893-ban alkotott törvény az *iparbiróságokról*, illetőleg az iparügyekben intézkedő békéltető biróságokról. A békéltető biróságok a törvény értelmében 10—20 tagból állanak, az elnököt a király nevezi ki, a rendes tagok felét pedig a munkaadók, felét pedig a munkások választják. Működésük kiterjed a munkabér, munkaidő, munka minősége, munkaszerződés megszegése, kártérítések, felmondások s így csaknem minden oly ügy körül felmerült véleménykülönbségek elintézésére, a melyek a munkaadók és munkások között, a köztük levő viszonyból kifolyólag származnak.

Van még e békéltető biróságon kívül egy úgynevezett ipari biróság is, a melyben az elnökön kívül legalább két munkaadónak és két munkásnak kell lenni s ezek a békéltető biróságok által el nem intézett ügyekben döntenek, vagy oly kérdésekben, a melyeknél 200 líránál kevesebb összegről van szó.

Végül érdekes még az a körülmény is, hogy az új büntető törvénykönyv több esetben jelentékenyen megváltoztatta az 1859-ben készült

büntető törvénykönyv intézkedéseit, a melyben a munkaviszony tekintetében nagyon sok előnye van a munkaadónak a munkások felett. Különösen fontos dolog, hogy az új törvény nem minősíti már vétségnek a sztrájkot s csak az itt használt erőszakot és fenyegetést bünteti meg. Tehát lényegileg elismeri a munkások jogát a sztrájkra és szövetkezésre.

Mindamellet a kormány nem igen kísérheti valami nagy rokonszenvvel a munkások törekvéseit, a mit igazol az az intézkedése is, hogy a belügyminiszter eltiltotta az eddig ismert munkáskamarákat azon ürügy alatt, hogy nem gazdasági, hanem politikai kérdésekkel foglalkoznak.

A női munka versenye.

Kétségtelen, hogy egyik legérdekesebb jelensége közgazdasági életünknek a nők térfoglalása minden irányban. Nem ideig-óráig tartó jelenség ez, hanem egy általános irányzat, egy hatalmas mozgalom, a mely okvetlenül óriási befolyással lesz a közel jövőben közgazdasági életünkre.

E térfoglalásnak okai azonban tulajdonképen a messzi múltban gyökereznek. A közlekedési eszközök rohamos fejlődése, a gyárak versenyei, mind munkát kínálnak a megélhetéssel küzdő családok tagjainak.

Mert a jobbágyság felszabadítói nem adtak kenyeret azoknak, a kiket intézkedésük szabadokká tett s így a jobbágyság felszabadítása, egy analog helyzetet teremtett az előbbivel. Ez a helyzet aztán a társadalom alapját képező családi élet fejlődésére is befolyással volt; mely családi élet aztán lassan oda fejlődött, hogy a gyöngye nőnek is munka után kellett néznie.

Ez az átalakulás mindenestre kisebb méretű,

úgy könyörgött, hogy álljunk meg — álljunk meg! . . . Szegény feje. A hogy közelebb értünk a kicsikéhez, gyermekére ismert benne.

Hosszabb szünet következett erre. Nem volt senkinek kedve kérdezni, senkinek kedve beszélni.

Végre is a balesetvizsgáló szakította meg a csendet.

— Mi történt tovább?

— Egyszer azután a gyermeket nem láttam többé. Elfődte őt a gép eleje. Még néhány kerékfordulás, s a nehéz vonat recsegve megállt. Szerkocsi, meg az utána jövő kalauzkocsi között lebecsátkoztunk a vonat alá. Elől a pályafelügyelő. A kicsike ott vergődött a szerkocsi alatt. Mint valami szárnya szegett madárka. A mozdonykerekek nagyon megcsúfították. Nagy ügygyelbajjal ki tudtuk húzni a tengelyek, meg fékrudazat között, a kalauzkocsiban elhelyeztük, a vérző sebet hamarosan bekötöttük, azután gyorsan tovább, hogy állomást és orvost érjünk.

— Milyen sérülései voltak?

— Bal kezefeje teljesen össze volt morzsolva, bal lába meg bokán fölül elvágva.

A további hivatalos kérdések zöme után a mozdonyvezető távozott.

Kis idő múlva az ő helyén egy ezüstszinóros egyenruhájú férfi állott a bizottság előtt. Szintén

váddal terhelt. De még egyéb is. Annak a kis koldusnak az atyja.

Kérdőre kell őt vonni, hiába. Hogyan maradhatott a gyermek felügyelet nélkül? Kinek a gondatlanságából került a pályára?

— Én, tekintetes uraim, délelőtt soha sem vagyok otthon. A leggyakrabban délután sem. Vonalamat kell bejárnom mindennap, a mi pedig hosszú darab nagyon. Huszonhárom kilométer. Oda gyalog megyek, vissza vonaton. — Ilyenkor a házra és gyermekekre egy kis cselédleány vigyáz, mert a feleségem egy év óta ágyban fekvő beteg. Ott lakunk közvetlen a vasuti töltés és híd mellett, és valahányszor csak elmegyek hazulról, mindig intem a cselédet is, gyermekeket is, hogy a töltésre felkapaszkodni ne merjenek. Nem is volt panaszra ok eddig soha; csak most, hogy a gyerekek husvéti báránycája valamire elszaladt, és ők annak a keresésére mentek széljel, történt meg először, hogy . . . hogy . . .

A vizsgáló bizottság nem kívánt a szegény embertől többet kérdezni.

Az pedig ment kifelé, lassú vontatott léptekkel . . .

mint a társadalom egyéb tényezőiben, mindazonáltal az a körülmény, hogy a nők különösen a tudományos pálya felé törekszenek feltűnő módon: gondolkodóba ejtheti az ilyen kérdéssel foglalkozókat e mozgalom kifejlődése, társadalmi és erkölcsi határára vonatkozólag.

A két utolsó népszámlálást tekintve, Angliában és Wallesben 10 éven felüli munkás:

	férfi	nő
1880-ban	9,313.666.	9,992.513.
1890-ben	10,591.967.	11,461.890.
szaporulat	1,278.301.	1,469.377.

Ha tehát ezen idő alatt a 10 éven felül levő nőknél a foglalkozók száma 34.05 százalékról 34.42 százalékra emelkedett, míg a férfiaknál 83.34 százalékról 83.14 százalékra süllyedt, az arányszámok az első pillanatra mutatják a női munka versenyének emelkedését. Mindazonáltal, ha helyesen ítélünk és jobban szemügyre vesszük vizsgálódásaink tárgyát, azonnal látni fogjuk, hogy a női munka nem veszélyezteti a férfi munkát.

1880—1890. közt például az absolute véve kereskedelemben alkalmazott nők száma 160%-kal emelkedett, a férfiaké ellenben csak 16%-kal. Ez a szám is megkapó ellentétre mutat első pillanatra és mégis mindamellett a tény az, hogy a férfiak kereskedelemmel foglalkozók száma sokkal nagyobb szaporulatot mutat. Mert 100.000 nő közül (tíz éven felül) 1891-ben csak 96-tal volt több a kereskedelemben alkalmazva, mint 1881-ben. Holott ugyanazon időben a férfiak hasonló számaránya 282-vel emelkedett.

Hogy a látszat mégis a tények ellen szól, annak fő oka főleg abban rejlik, hogy a munkapiacra ma a középosztály kenyérkereső női foglalnak tért és ugyanazok, a kik előbb mint nevelő vagy társalkodónők éltek, most részben egészen új pályákon törnek utat.

Az angol népszámlálás 349-féle különböző foglalkozású csoportot különböztet meg. Ezek közül 331 csoportban vagy egyáltalán nincs nő, vagy ha van is, kevesebb mint a foglalkozásban levő nőknek egy százaléka.

A nők óriási többsége tehát ma is oly életmódot folytat, mint azelőtt, s összesen csak 18 foglalkozási csoport van, a hol mint előbb is volt, a nő számot tehet.

Mert a kenyérkereső nőknek két harmadánál több szolgál, mint cseléd, mosónő, betegápoló, varrónő, divatárús, stb., mely foglalkozási ágakat az úgynevezett nőemancipáció korszaka előtt is főleg a nők kultiváltak.

Így tehát Angliában, a hol Stuart Mill már egy nemzedékkel ezelőtt diadalra juttatta a nőemancipáció lobogóját, még ma sincs egyetlen új foglalkozási csoport sem, a melyben 10.000 felnőttnő közül egynél több találna foglalkozást.

Összehasonlítván pedig a különböző foglalkozási csoportokban működő nők és férfiak számarányát, még azt a csodálatos eredményt észleljük, hogy a férfiak általában tért foglalnak a nőkkel szemben.

Megjegyzendő azonban, hogy a nők a régi foglalkozási ágakban alig észrevétlen tért veszítenek, míg lassan újabb munkaköröket kezdenek felkeresni.

Ennek azonban főleg az az oka, hogy a városok népesedésének gyors szaporodása alkalmat nyújt egyrészt a gyermekeknek és képzetlen nőknek az állandó foglalkozásra, másrészt a foglalkozási módokat szaporítja. Másik oka ennek az, hogy a gyárosok főképen arra törekszenek, hogy a különösen nagyobb szakértelmet nem követelő munkákra olcsó női munkásokat alkalmaznak.

Mindezen adatokat tekintetbe véve, koránt sem kell attól félnünk, hogy a női munka versenyéveszedelmes ellenségévé váljék a férfi munkának. A különféle új iparágak, a népesség arányos szaporulata mindenkor ki fogja időről-időre egyenlíteni az ellentéteket.

A munkásvédelem Ausztriában.

Az európai művelt államok egymásután igyekeznek magukévá tenni a szociális kérdéseket s minden áron azon törekszenek, hogy közbevetve magukat, lecsillapítsák azokat a hullámokat, a melyeket különösen az utóbbi időben felverték a társadalmi életben.

A munkásvédelem Ausztriában, mint általában véve más országokban is, aránylag a munkásoknak egy igen kis töredékére szorítkozik. Teljesen kívül állanak e védelem körén a mezőgazdasági munkások, bár ezek az összes munkásoknak mintegy 70 százalékát teszik.

Kívül állanak rajta azonkívül a forgalmi, a házi munkások, valamint a kereskedelmi alkalmazottak is. A kisiparosokra csak részben terjed ki a munkásvédelem; leginkább a vasárnapi munkaszünet tárgyában.

Erélyes és hathatós védelemben csak a gyári munkásokat, bányászokat, nőket és gyermekeket részesíti.

A munkások védelme ügyében az első kísérlet 1786-ban történt, az is inkább a gyermekekre vonatkozott. Az ez évben kiadott császári parancs elrendeli, hogy a gyárakban tanulókként alkalmazott fiú és leány-gyermekek ágyai elkülönítessenek, s minden hóban tiszta ágynemű osztásuk ki köztük.

Ugyanez a rendelet elrendeli azt is, hogy a gyermeket 9 éves koruk előtt nem szabad rendes gyári munkára használni; ha azonban ez megtörténne, gondoskodni kell arról, hogy a gyermekek az esti ismétlő iskolákba, valamint a vasárnapi iskolákba is eljárhassanak.

A későbbi rendeletek főtürekvése abban állott, hogy a vasárnapi munkát korlátozzák, valamint, hogy a munkások a vasárnapi istentiszteleteken részt vehessenek.

Az 1899-iki törvény a *balesetek* megvizsgálását is az iparfelügyelők kötelességévé teszi. A munkásvédelem szempontjából nevezetes az a körülmény, hogy 1891 óta a gőzgépek és gőzkazánok kezelőitől külön szakvizsgát követelnek. Bécsben, valamint Klagenfurtban külön múzeumokat rendeznek be a balesetek ellen alkalmazható védőkészülékekből s más ipari közegészségügyi tárgyakkól.

Szomorú azonban a helyzet a *munkáslakások* tekintetében. A wienebergi téglamunkások sztrájkja alkalmából, a mely 1895-ben tört ki, általános megbotránkozás tárgyát képezték az

akkor nyilvánosságra került állapotok. Hogy például a téglagyárakban tömeges lakások vannak, a hol a legkisebb helyiségben 15—20 egyén hál tekintet nélkül az egészség és erkölcs követelményeire.

Még rosszabb a helyzet a kisiparosoknál, a hol egyes gyárfelügyelők jelentése szerint igen gyakran ládák, teknők, gyalupadok s más ily tárgyak használatnak ágyak gyanánt.

A munkaidőt illetőleg: ezt már 1885-ben törvényhozás szabályozta, a mennyiben a törvényesen megállapított munkaidő 11 óra.

A törvény által előírt munkaszüneteket is igen nehéz megtartani, még pedig nem a gyárosok, hanem főleg az akkord-munkát teljesítő munkások kapzsisága miatt, a kik legjobban szeretik a gyárban elkölteni az ebédjüket, hogy aztán azonnal munkához láthassanak.

Nagyon sok a panasz a *gyári szabályokat* illetőleg is, a mennyiben a szabályokat rendesen egyoldalul maguk a munkaadók állapítják meg. Ezekben a szabályokban aztán túlnyomó sok a pénzbírság a szegény munkások ellen, a kiknek érdekében aztán a gyárfelügyelők valóságos harczokat folytatnak a munkaadókkal a munkások érdekében.

Sok baj van a *munkabérek* tekintetében is, a mennyiben nem igen fizetik rendesen meghatározott időben a munkásokat. A kaszagyárakban s az olasz téglamunkásoknál ma is csak évenként egyszer, a leszámolásoknál fizetik az embereket.

Általában a viszonyokat tekintve, már az is örvendetes jelenség, hogy az iparosok közvéleménye lassankint kezd megbarátkozni a munkásvédelem eszméjével s a régi ellenszenves hagulat az iparfelügyelők iránt szünőfélben van.

Mindezek daczára azonban Ausztriában még igen fejletlen a szociális jogok érzéke. Így például igen gyakran a sztrájkolókkal csak rendőri szabályzat szerint járnak el s munkanélküli csavargóknak tekintik őket, vagy legalább is nem oly módon bánnak velük, mint a munkaadókkal. Angliában teljes a sztrájk szabadság, csak a kényszereszközök alkalmazását büntetik. Németországban azonban már meg van az a hátrányos intézkedés, hogy a sztrájkoló szerződését megszegő munkás nem támadható meg magánjogilag.

Sok tenni való van még Ausztriában a munkások egészsége és erkölcsének védelme tekintetében.

Így legelőször is eltörölendő volna a truck-rendszer, midőn a bér fejében a munkaadó látja el a munkásokat lakással, étellel szerrel stb. s ily módon nemcsak külön is nyerészkedik rajtuk, de bizonyos függésben is tartja őket.

Hasonlóképen feladata volna a törvényhozásnak a munkaidő rendezése, a *munkásbiztosítás*, továbbá, a mi szintén nem kevésbé fontos, a *foglalkozást nem találók biztosítása*. Ezt az intézményt tulajdonképen Svájcban kezdték meg, de nagyon kezdetlegesen, mivel a foglalkozást nem találókat csak a téli hónapokban támogatták. Helyes volna a biztosításnak e módját kapcsolatba hozni az államilag rendezett munka-közvetítéssel, a mikor a biztosítást természetben is lehetne eszközölni; azaz alkalmas munka-utalványozással.

Minden ilyen biztosításnál szükséges az állam anyagi hozzájárulása is; de jogosan meg is követelhető, mivel a tömeges foglalkozásnélküliség a jelenlegi társadalmi helyzet szükségképi következménye s ez az intézmény menti meg az államot a munkanélküli csavargók túlszaporodása ellen.

Olvasóinkhoz.

Ez úton is különösen figyelmeztetjük olvasóinkat, hogy azok, a kik a „*Kitartás*“-ra elő akarnak fizetni, azt egy postautalványon eszközölhetik. A második és további előfizetéshez már küld a „*Kitartás*“ vezetősége postatakarékpénztári *cheklapokat*, a melyeken ingyen lehet megküldeni a *Kitartás* előfizetését. Egyben pedig figyelmeztetjük olvasóinkat, hogy az utalványszelvényre nevüket, állásukat és lakóhelyüket tisztán és olvashatóan kiírják, azok pedig, a kiknek már kötvénykönyvecskéjük van, *el ne mulasszák nevüket, lakóhelyüket és a kötvénykönyvecske számát ráírni a postatakarékpénztári chekbefizetési lapra.*

Tekintettel arra, hogy az első évben a „*Kitartás*“ által nyújtott balesetbiztosítás kedvezményében az első előfizetési pénz, vagyis az első 1 forint beküldésétől számított 48 óra lefolyása után részesül az előfizető és bármilyen halálesetre megállapított a második év első napjától kezdődő igényei is az első részlet beérkezésének napjától számíthatódnak; felszólítjuk azokat, a kik a „*Kitartás*“-ra előfizetni akarnak, hogy mielőbb küldjék be az előfizetési összeget, mert egy napi halasztás is beláthatatlan következményeket vonhat magután.

A hajó-vasuti alkalmazottak és munkások lakásviszonya.

Érdekes statisztikai kimutatást közöl a bajor vasuti társaság a hajó- és vasuti alkalmazottak lakásviszonyairól Bajorországban.

Az összeállítás 4056 lakástulajdonosról szól, melyek közül 544 saját házában lakik, a többiek albérletben. Az 544 háztulajdonos lakása között 88 rossz, füstös, 169 nedves van és csak 413 lakásnak van megfelelő árnyékszéke.

A családoknak 45%-ka lakik rendes, tiszta lakásban, a többieknél 2—7 személy lakik egy szobában, 1—9 személy egy szoba-konyhában, 2—12 személy két szobában. Még sokkal rosszabb viszonyok vannak az ágyak használatánál. Némely helyen 12 személy használ egy ágyat, vagy (12 esetben) két ágy szolgál 5 lénynek, 2 ágy 6 személynek (12 esetben), 2 ágy 7 személynek (4 esetben) szolgál nyughelyül, s egy esetben 14 személy nyugszik 3 ágyban.

A legtöbb esetben a lakószoba használtatik hálószobának is (478 esetben). Sokkal rosszabbak a viszonyok a házbért fizető vasutasoknál, a magas házbérek folytán. 2638 lakó között 1253 lakik a városokban, a többi vidéken, a környékbeli falvakban.

A lakások között van 168 egészen nedves állapotban. 730 lakás van, a melyek részben nedvesek, 554 lakás füstös.

Az árnyékszék-viszonyok csaknem kivétel nélkül rosszak. 23 esetben 30—40 személy használ egy árnyékszéket. 3 esetben 40—50 személy.

Jó ivóvíz is hiányzik sok esetben. A rossz és drága lakás-viszonyok, a szegény vasutasok fizetésének 20—25%-kát felemésztik.

Végül megállapították, hogy a bajor vasutasok $\frac{1}{4}$ része jó, $\frac{1}{4}$ része elegendő és $\frac{2}{4}$ része rossz, egészségtelen és erkölcsrontó viszonyok között él.

Mintegy segítő eszközképpen követelik újabban a vasutasok a munkásházak építését.

A bajor vasut-egylet építő-társaságokat kezd alakítani, a melyek közül az egyik 700, a másik 200 lakást épít a vasutasoknak.

A már létező 23 porosz vasut házépítő-társaság eddig 233 házat épített és a porosz államvasutak mintegy 3.666,800 márka költséget adott a munkás-nyugdíj-egyletből 3 és $3\frac{1}{2}\%$ kamattal e célra ki.

A néma telefon.

Dr. Cerebatoni annak a professornak a neve, a ki a telefon tökéletesítésén a legutóbbi időben legtöbbet fáradozik. A jeles tudós legutóbb Münchenben tett kísérletet telefon-tökéletesítő találmányával és a mint hírlík, kísérletei teljes sikerre vezették a kiváló fizikust.

Az ő találmánya révén a telegráf-hálózatot minden falura, sőt még a pusztai tanyákra is ki lehet terjeszteni, mert azzal az apparatussal, a melylyel a legutóbbi időkben sikerrel kísérletezett, lehetővé teszi, hogy laikus ember is elküldhesse üzenetét. Még arra sincs szükség, hogy a túlsó állomáson valaki levegye, mert az magától leadódik, rendes, mindenki által olvasható betűkkel. Ez a készülék használható úgy a telefontól, mint a telegráfnál is.

A telefontól például beilleszthető a Cerebatoni-féle készülék egyetlen kapcsolással, abban az esetben, ha nem akarjuk, hogy a körülöttünk állók meghallhassák beszélgetésünket, vagy az, a kihez szólni akarunk, nincs otthon.

Különösen használható a Cerebatoni-féle betűnyomó készülék a vasutaknál, a hol gyakran meggesik, hogy hirtelenében táviratot kell küldeni ugyanabban az irányba, a melyen épen távirat érkezik.

Érdekesek azon kívül Cerebatoninak azon kísérletei, a melyeket a rajzoknak és képeknek telegráf úton való rögzítését akarja megvalósítani. Mint szakértők állítják, a jeles fizikusra e téren is szép sikerek várnak.

Madárfészkek vasuti kocsikban.

A schönberg—schleizi vonalon némely vasuti kocsin sajtószerű madárfészkeket lehet látni. Egy kisebb madárfaj Schönberg vidékén „vörösfark“ név alatt ismeretes, ezek közül néhány fészket

oly vasuti kocsik tetejére rakta, melyeket csak vásár- és ünnepnapokon használnak. E fészkek a kis madárfiókokkal együtt többször megteszik az utat Schönberg és Schleiz között a nélkül, hogy a kis madaraknak az út megártott volna.

Az osztrák vasutasok szabadsága.

Két éve annak körülbelül, hogy a vasutügyi miniszter is belátta, hogy a vasuti alkalmazottaknak kell egy kis üdülésre időt adni. Szükség van erre, hogy a további szolgálatnak szabályszerűen megfelelhessen. Ilyen értelemben adott ki aztán a miniszterium rendeletet az összes igazgatóságoknak, a hol mindeddig abban a véleményben voltak, hogy csak a mozdonyokat és kocsikat kell időről-időre pihentetni és javítani, de az éjjel-nappal szolgálatban levő alkalmazottak idegeinek sokkal aczélosabbaknak kell lenniök, mint a mozdonyok aczél-alkatrészeinek.

Ezen rendelet kelte óta évenként a nyári időszakban 14 napi szabadságidő adatik a vasutasoknak.

Az elmúlt években ugyan kissé megszorítva adták ki ezeket a szabadságidőket, mert hiányok mutatkoztak a gyakorlatilag kellőleg kiképzett tisztek számában.

Most már javul a helyzet. A zord tél elmúlt, itt a szép tavasz és ha előléptetéseket nem is hozott, de az a tudat, hogy szabadság előtt áll, mégis csak jobban serkenti munkára a szigorú szolgálatra kényszerített tisztviselőt.

Miután a vezérigazgatók, igazgatók stb. mind elmennek huzamosabb szabadságra, a szegényebb és alárendeltebb alkalmazottak is megkivánhatnak néha egy kis szabadságot. Eddig ugyan az volt gyakorlatban, hogy a szolgálati viszonyok tekintetbe vétele mellett megelégedtek 8—10—12 napi szabadsággal is, most azonban, miután rendeletileg 14 napi *urlaub* van megállapítva, mindenkinek egyformán kijár Ausztriában a két heti szabadságidő.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Perényi János, Királyháza. Internatus jelenleg kettő van Szegeden és Kaposváron. A fölvétel iránti kérvényt az igazgatóságnál kell benyújtani, ha kellően indokolva van az, akkor figyelembe veszik. Minthogy még egy internatus föllállítása van folyamatban, ha idén esetleg nem is vehetnek figyelembe, jövőre okvetlen méltányolni fogják. Különben előre mit sem mondhatunk, a mint a pályázat kiérkezik, adja be a kérvényét s írja bele őszintén mindazt, a mit nekünk a levélben elmondott.

Zsitvay Sándor, Budapest. Úgy a cikket, mint önzetlen levelét legközelebb közölni fogjuk. Köszönjük szíves ragaszkodását és kérjük, hogy tántoríthatlan lelkesedéssel támogassa ügyünket. Az eredmény, a mit elérünk, bámulatos.

Kiss László, B.-Szarvas. Levelét legközelebbi számunkban készségesen fogjuk közzétenni, mert magunk is a legnagyobb örömmel járnánk a kérdés tisztázásához. Eddig csak azért nem válaszoltunk, mert költözködés miatt el vagyunk foglalva.

Tartalom: A „Kitartás“ programja. — *Tárca:* Gyári lányok. *Szentessy Gyula.* A husvéti báránka. — Az olasz szociális törvényhozás. — A női munka versenye. — A munkásvédelem Ausztriában. — *Vegyes közlemények.* — Szerkesztői üzenetek.